

Przegląd Prawno-Ekonomiczny

REVIEW OF LAW, BUSINESS & ECONOMICS

kwiecień-maj-czerwiec

Nr 43
(2/2018)

WYDZIAŁ ZAMIEJSKOWY
PRAWA I NAUK
O SPOŁECZEŃSTWIE | **KUL**

WYDAWCA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II | Wydział Zamiejscowy Prawa i Nauk o Społeczeństwie
w Stalowej Woli

ADRES REDAKCJI

Redakcja „Przeglądu Prawno-Ekonomicznego” | 37-450 Stalowa Wola, ul. Ofiar Katynia 6a |
e-mail: ppe@kul.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

dr Artur Lis – redaktor naczelny (editor-in-chief) | dr David W. Lutz (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | dr Dariusz Żak – zastępcy redaktora naczelnego (associate editors) | dr hab. Grzegorz Wolak – sekretarz redakcji (administrative editor) | dr hab. Piotr T. Nowakowski – redaktor ds. międzynarodowych (international editor) | dr Filip Ciepły, dr Isaac Desta (Holy Cross College w Notre Dame, USA), dr Dorota Tokarska, dr Dominik Tyrawa, dr Timothy Wright (Holy Cross College w Notre Dame, USA) – redaktorzy tematyczni (subject editors) | dr Piotr Pomorski – redaktor statystyczny (statistical editor) | mgr Agnieszka Lis – redaktor językowy polskojęzyczny (Polish-language editor) | mgr Tomasz Deptuła (USA) – redaktor językowy anglojęzyczny (English-language editor) | prof. dr hab. Nikolaï Gołowaty (UKRAINA) – redaktor językowy rosyjskojęzyczny | dr Judyta Przyłuska-Schmitt – redaktor konsultant (consulting editor) | mgr Rafał Podlesny – redaktor techniczny (layout editor)

RADA NAUKOWA

ks. prof. dr hab. Antoni DĘBIŃSKI (Rektor KUL Lublin) | prof. dr hab. Thomas BURZYCKI (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | prof. dr hab. Wiktor CZEPURKO (Ukraina) | dr hab. Leszek CWIKŁA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Czesław DEPTUŁA (KUL Lublin) | dr hab. Marzena DYJAKOWSKA (KUL Lublin) | abp. prof. dr hab. Andrzej DZIĘGA (Szczecin) | dr hab. Krzysztof GRZEGORCZYK (Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza w Sandomierzu) | nadkom. dr Dominik HRYSZKIEWICZ (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie) | prof. dr hab. Aleks JULDASZEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | prof. dr hab. Marian KOZACZKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Andrzej KUCZUMOW (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Pantelis KYRMIZOGLU (Alexander TEI of Thessaloniki, Greece) | dr hab. Antoni MAGDOŃ (KUL Stalowa Wola) | ks. prof. dr hab. Henryk MISZTAŁ (KUL Lublin) | prof. dr hab. Wojciech NASIEROWSKI (University of New Brunswick) | prof. dr hab. Jurij PACZKOWSKI (Ukraina) | prof. dr hab. Pylp PYLYPENKO (Ukraina) | prof. dr hab. Anton STASCH (European Akademy of Technology & Management, Oedheim Niemcy) | prof. dr hab. Tomasz WIELICKI (California State University, Fresno) | ks. dr hab. Krzysztof WARCHAŁOWSKI (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego)

RECENZENCI ZEWNĘTRZNI

dr hab. Leszek BIELECKI (Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach) | dr Walenty GOŁOWCZENKO (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr hab. Mirosław KARPIUK (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr Barbara Lubas (Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach) | prof. dr hab. Oleksander MEREŻKO (Ukraina) | dr Kiril MURAWIEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr Łukasz Jerzy PIKULA (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) | ks. dr hab. Tomasz RAKOCZY (Uniwersytet Zielonogórski) | dr hab. Krystyna ROSŁANOWSKA-PLICHCIŃSKA (Wyższa Szkoła Zarządzania i Ekologii w Warszawie) | dr hab. Piotr RYGUŁA (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) | dr hab. Romuald SZEREMIETIEW (Akademia Obrony Narodowej) | prof. dr hab. Jerzy Tomasz SZKUTNIK (Politechnika Częstochowska) | prof. dr hab. Dariusz SZPOPER (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr hab. Andrzej SZYMAŃSKI (Uniwersytet Opolski) | dr Agnieszka OGRODNIK-KALITA (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie)

DRUK I OPRAWA

VOLUMINA.PL DANIEL KRZANOWSKI | ul. Ks. Witolda 7-9, 71-063 Szczecin | tel. 91 812 09 08 | e-mail: druk@volumina.pl

ISSN 1898-2166 | Nakład 300 egz.

Spis treści

Artykuły

ANGELIKA CIŻYŃSKA *Zasadność istnienia Trybunału Stanu w systemie organów państwa Rzeczypospolitej Polskiej* | 9

JAKUB KOZŁOWSKI *Zasada pierwszeństwa prawa Unii Europejskiej jako strukturalna podstawa systemu prawa unijnego* | 29

ANNA GRZYWACZ *Problematyka wymogu oryginalności w prawie autorskim w świetle orzecznictwa w Europie - Polsce i Hiszpanii* | 41

GRZEGORZ TYLEC *Monitoring wizyjny jako ingerencja w sferę dóbr osobistych* | 56

PAWEŁ JUŚCIŃSKI, PRZEMYSŁAW PIOTR JUŚCIŃSKI *Ochrona wizerunku contra wolność prasy: publikowanie fotografii oskarżonego w świetle polskich regulacji i orzecznictwa ETPC* | 79

MAREK BIELECKI *Zakres wolności religijnej w domach pomocy społecznej. Uwagi na kanwie wyroków WSA w Lublinie z 11 grudnia 2012 r. (II SA/Lu 897/12) i WSA w Gliwicach z 12 kwietnia 2016 r. (IV SA/G1 757/15)* | 103

JAN KLUZA *Wniosek o ściganie przestępstwa w procesie karnym* | 121

KAROLINA PAŁKA *Penalizacja kłamstwa o Auschwitz na przykładzie systemów prawnych wybranych krajów* | 132

ADRIAN ROMKOWSKI *„Sprawstwo kierownicze” i „sprawstwo polecające” w perspektywie podstaw odpowiedzialności za wykroczenia* | 145

GRZEGORZ WOLAK *O pojęciu pracownika z art. 218 § 1a k.k.* | 159

ANDRZEJ PIECZYWOK *Podstawowe kategorie etyczno-prawne i organizacyjne w pracy zawodowej funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa publicznego* | 183

MAGDALENA JASKULSKA *Odpowiedzialność materialna pracownika za szkodę wyrządzoną pracodawcy* | 201

JUDYTA PRZYŁUSKA-SCHMITT *Bitcoin – ujęcie w polskim prawie podatkowym* | 243

ARTUR LIS, SYLWESTER BORYS *Wpływ niemieckich rozwiązań ustrojowych na władzę ustawodawczą w Polsce (zarys zagadnienia)* | 253

KAROLINA PAŁKA, MAREK STOLORZ *Bankomaty i wpłatomaty obsługujące kryptowaluty – problemy prawne* | 285

PAWEŁ KOŁEK *Usługi medyczne - zwolnienie z podatku od towarów i usług* | 300

MARCIN MOLENDĄ, MARTA KRUHLAYĄ *Personel jako najważniejszy element marketingu mix w przedsiębiorstwie turystycznym* | 321

ROBERT PARUZEL *Problem innowacji – ujęcie teoretyczne* | 334

ZBIGNIEW KLIMIUK *Metody i formy popierania polskiego eksportu w okresie międzywojennym. Pośrednie formy popierania eksportu (część III)* | 347

TOMASZ GUZIK *Ocena instytucji klauzuli arbitrażowej z perspektywy ekonomicznej analizy prawa* | 369

MAŁGORZATA SZRENIAWSKA *Urzędowe kontrole żywności* | 381

Glosa

SŁAWOMIR ZWOLAK *Glosa do wyroku NSA z dnia 29 sierpnia 2017 r., I OSK 3017/15* | 391

Sprawozdanie

ARTUR LIS *Jubileuszowa pielgrzymka do Rzymu na 100-lecie KUL* | 402

Contents

Articles

ANGELIKA CIŻYŃSKA *The legitimacy of the existence of the State Tribunal in the system of organs of the state of the Republic of Poland* | 9

JAKUB KOZŁOWSKI *Principle of the primacy of European Union law as a structural basis of the EU law system* | 29

ANNA GRZYWACZ *The requirement of originality in copyright law in light of the European - Polish and Spanish Judgments* | 41

GRZEGORZ TYLEC *Video monitoring as infringement of moral rights* | 56

PAWEŁ JUŚCIŃSKI, PRZEMYSŁAW PIOTR JUŚCIŃSKI *Protecion of the person's image contra freedom of the press: publishing photographs of the accused in light of Polish regulations and the ECHR case law* | 79

MAREK BIELECKI *The scope of religious freedom in residential homes. Comments on the basis of the sentences of Provincial Administrative Court in Lublin from the 11th of December 2012 (II SA/Lu 897/12) and Provincial Administrative Court in Gliwice from the 12th of April 2016 (IV SA/G1 757/15)* | 103

JAN KLUZA *Application for prosecuting offense in a criminal trial* | 121

KAROLINA PALKA *Penalization of the Auschwitz denial by the example of the legal system in selected countries* | 132

ADRIAN ROMKOWSKI *„Administering the perpetration” and „ordering the perpetration” in the perspective of basis of liability for contraventions* | 145

GRZEGORZ WOLAK *About the notion of employee under art.218 §1a Penal Code* | 159

ANDRZEJ PIECZYWOK *Basic ethical and legal categories in the professional work of officers of public security services* | 183

- MAGDALENA JASKULSKA *Material liability of the employee for the damage caused to the employer* | 201
- JUDYTA PRZYŁUSKA-SCHMITT *Bitcoin - an approach to Polish tax law* | 243
- ARTUR LIS, SYLWESTER BORYS *Influence of German political solutions on the legislative branch in Poland (outline of the issue)* | 253
- KAROLINA PALKA, MAREK STOLORZ *Legal problems of cryptocurrences ATMS* | 285
- PAWEŁ KOŁEK *Medical services - exemption from a tax on goods and services* | 300
- MARCIN MOLENDNA, MARTA KRUHLAYA *Personnel as an essential element of marketing mix in the tourism industry* | 321
- ROBERT PARUZEL *The problem of innovation - a theoretical approach* | 334
- ZBIGNIEW KLIMIUK *Indirect methods and forms of promoting Polish exports in the interwar period (part III)* | 347
- TOMASZ GUZIK *The Evaluation of Arbitration Clause from the perspective of Economic Analysis of Law* | 369
- MAŁGORZATA SZRENIAWSKA *Official food inspections* | 381

Gloss

- SŁAWOMIR ZWOLAK *Gloss to the judgment of the Supreme Administrative Court of 6 July 2017 file ref. II OSK 2766/15* | 391

Report

- ARTUR LIS *The Jubilee Pilgrimage to Rome on the 100th Foundation's Anniversary of John Paul II Catholic University of Lublin* | 402

Grzegorz Tylec

Monitoring wizyjny jako ingerencja w sferę dóbr osobistych

Video monitoring as infringement of moral rights

I. Uwagi wprowadzające

Pojęcie monitoring w słowniku języka polskiego definiowany jest jako „stała obserwacja i kontrola jakichś procesów lub zjawisk” lub „stały nadzór nad jakimś obiektem chronionym”¹. Zjawisko wideo rejestracji za pomocą kamer lub wideorejestratorów określane są mianem: monitoringu wizyjnego, telewizji przemysłowej, wideonadzoru, telewizyjnych systemów dozorowych lub pochodzących z j. angielskiego określeniem Closed Circuit TeleVision (CCTV). Monitoring wizyjny, określane też jako telewizja dozorowa, różni się od zwykłej telewizji tym, że obraz z kamer jest przesyłany (przez kabel lub drogą radiową) i odbierany tylko w centrum odbiorczym, a nie w nieograniczonej liczbie odbiorników². Od monitoringu wizyjnego odróżnić należy inne formy kontroli polegające np. na stosowaniu podsłuchu, monitoringu GPS oraz monitoring aktywności użytkownika w sieci internetu. Co do zasady systemy te wykorzystywane są m. in. do obserwacji, wykrywania, rejestrowania oraz sygnalizowania warunków wskazujących na istnienie niebezpieczeństwa powstania szkód lub zagrożeń osób i mienia³. Monitoring wizyjny najczęściej obecny jest m.in. w takich obiektach jak centra handlowe, hipermarkety, tereny prywatne, ulice miast, place, przejazdy

¹ Słownik Języka polskiego PWN, <https://sjp.pwn.pl/sjp/monitoring;2568296.html>, [dostęp: 19. 02. 2018].

² P. Waszkiewicz *Wielki Brat Rok 2010. Systemy monitoringu wizyjnego - aspekty kryminalistyczne, kryminologiczne i prawne*, Wolters Kluwer, Warszawa 2011, s. 30.; E. Wallace i C. Diffley, “Ergonomia Centrum Nadzoru systemu CCTV”, Make it Work., Akademia Monitoringu Wizyjnego, Gliwice, 2005. S. 5 i n.

³ Na temat możliwości definiowania systemów monitoringu wizyjnego i historii ich zastosowania w Polsce por. P. Kałużny, *Telewizyjne systemy dozorowe*, Warszawa 2008, s. 6. i n.

kolejowe a także w budynkach użyteczności publicznej jak szkoły, uniwersytety lub urzędy.

W Polsce do chwili wejścia w życie ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych⁴, to jest do dnia 25 maja 2018 r. nie obowiązywały szczegółowe regulacje prawne dotyczące monitoringu wizyjnego⁵. Do chwili wejścia w życie wskazanej ustawy podstawy prawne do rejestracji obrazu (w niektórych przypadkach również dźwięku) miały jedynie służby stojące na straży szeroko rozumianego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, jak Policja, Straż Miejska, Straż Graniczna, czy Centralne Biuro Antykorupcyjne⁶. Brak było natomiast ustawowych uregulowań w tym zakresie dotyczących innych podmiotów państwowych i prywatnych, w tym m. in. osób fizycznych.

Jeszcze pod rządami poprzednio obowiązującej ustawy o ochronie danych osobowych z 1997 r. w piśmie z dnia 24 sierpnia 2011 Generalny Inspektor Danych Osobowych kierował swoje wystąpienia do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji gdzie wskazywał, że brak regulacji dotyczących stosowania monitoringu wizyjnego i jego specyfika sprawia, że naruszane są podstawowe prawa osób, które zostały nim objęte⁷. Z podobnym apelem do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji zwracał się kilkakrotnie Rzecznik Praw Obywatelskich, który stwierdził m. in. że: „konieczne jest kompleksowe uregulowanie monitoringu i wideonadzoru w przepisach rangi ustawowej oraz stworzenie ogólnych zasad i warunków dopuszczalności stosowania, określenie celów, w jakich taki nadzór jest możliwy do zastosowania, a także okresu przechowywania nagrań i ich ewentualnego publikowania. Rzecznik wskazywał także, że niezbędne jest uregulowanie podmiotów, które mogą wykorzystywać systemy monitoringu oraz unormowanie praw, jakie przysługują osobie, której taki nadzór może dotyczyć”⁸. W 2014 r. Najwyższa Izba Kontroli również przygotowała raport, który wskazywał na konieczność niezwłocznego uregulowania funkcjonowania monito-

⁴ Dz. U. z 2018 r. poz. 1000.

⁵ Por. M. Ordysińska, *Aspekty prawne funkcjonowania systemów monitoringu wizyjnego w Polsce. Cz. II, Systemy Alarmowe* 2006, nr 5, s. 86; Ł. Kister, *Prawne aspekty dopuszczalności monitoringu wizyjnego – ochrona wizerunku osób* [w:], *Ochrona Mienia i Informacji* 2010/6, s. 45.

⁶ Makosz A., *Informacje z ulicznych kamer poza kontrolą*, [w:] *Dziennik Gazeta Prawna* z 11.06.2010 r.

⁷ Sygnalizacja GIODO nr DOLiS-035-2114/09 z 24 marca 2010 r. do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie unormowania w przepisach wideonadzoru.; Sygnalizacja GIODO nr GI-035-12/11/40490 z 24 sierpnia 2011 r. do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie konieczności uregulowania monitoringu, wraz z opracowaniem Wymagania w zakresie regulacji monitoringu.

⁸ <http://di.com.pl/nie-chcemy-kamer-w-toaletach-wciaz-brakuje-ustawy-o-monitoringu-rpo-wystepuje-do-mswia-54476> [dostęp: 12.03.2018].

ringu wizyjnego⁹. W 2013 r. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji przygotowało projekt ustawy o monitoringu wizyjnym, która nie została jednak uchwalona¹⁰.

Aktualnie obowiązująca ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych, realizując zapisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE¹¹ (RODO) dokonała istotnej zmiany w tym zakresie, wskazana ustawa znowelizowała:

- a) ustawę z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy¹², art. 22² i art. 22³ w zakresie możliwości wprowadzenia rejestracji obrazu (monitoringu)¹³ przez pracodawcę jeżeli jest to niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa pracowników lub ochrony mienia lub kontroli produkcji lub zachowania w tajemnicy informacji, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę;
- b) ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym¹⁴, art. 9a w zakresie możliwości wprowadzenia rejestracji obrazu (monitoringu) przez gminę w celu zapewnienia porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej;
- c) ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa¹⁵, art. 60 a, w zakresie możliwości wprowadzenia rejestracji obrazu (monitoringu) na terenie nieruchomości i w obiektach budowlanych stanowiących mienie województwa a także na terenie wokół takich nieruchomości

⁹ <http://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-miejskim-monitoringu-wizyjnym.html>. [dostęp: 12.03.2018].

¹⁰ <http://www.bip.msw.gov.pl/bip/projekty-aktow-prawnych/2013/22768,Projekt-za-lozen-do-projektu-ustawy-o-monitoringu-wizyjnym.html>. [dostęp: 12.03.2018]; szerzej na temat założeń do ustawy, por. P. Maczyński, R. Płaszowska, Prawo do prywatności oraz ochrona danych osobowych osób monitorowanych przez systemy monitoringu wizyjnego funkcjonujące w celu zapewniania bezpieczeństwa i porządku publicznego, Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ 2015/3 s. 24 i n.

¹¹ Dz. Urz. UE L 119 z 4 maja 2016 r.

¹² Dz. U. z 2018 r. poz. 917.

¹³ Warto zaznaczyć, że art. 22²§1 Kodeksu pracy przewiduje dopuszczalność kontroli służbowej poczty elektronicznej pracownika co określane jest mianem „monitoringu poczty elektronicznej) oraz § 4 tego przepisu przewiduje możliwość wprowadzenia przez pracodawcę „innych form monitoringu” jeśli ich zastosowanie będzie konieczne do realizacji celów, którymi są zapewnienia organizacji pracy umożliwiającej pełne wykorzystanie czasu pracy oraz właściwego użytkowania udostępnionych pracownikowi narzędzi pracy.

¹⁴ Dz. U. z 2018 r. poz. 994.

¹⁵ Dz. U. z 2018 r. poz. 913.

i obiektów budowlanych w celu zapewnienia szczególnej staranności przy wykonywaniu zarządu zgodnie z przeznaczeniem tego mienia i jego ochrona.

- d) ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym¹⁶, art. 4b w zakresie możliwości wprowadzenia rejestracji obrazu (monitoringu) przez powiat w celu zapewnienia porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej;
- e) ustawę z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe¹⁷, art. 108 a, w zakresie możliwości wprowadzenia rejestracji obrazu (monitoringu) przez dyrektora szkoły lub placówki jeśli jest to niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa uczniów i pracowników lub ochrony mienia;
- f) ustawę z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym¹⁸, art. 5a w zakresie możliwości wprowadzenia rejestracji obrazu (monitoringu) w celu zarządzania mieniem państwowym i zapewnienia jego bezpieczeństwa.

Mimo dokonanej nowelizacji wciąż wątpliwości budzić może kwestia w jaki sposób oceniać legalność monitoringu wizyjnego czy audiowizyjnego w zakresie nieuregulowanym wyliczonymi powyżej przepisami szczególnymi oraz w jaki sposób oceniać kwestię monitoringu w obszarach, w których stosowanie ustawy o ochronie danych osobowych z 2018 r. oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. (RODO) jest wyłączone lub ograniczone np. w sytuacji gdy przetwarzanie danych osobowych dokonywane jest przez osobę fizyczną w ramach czynności o czysto osobistym lub domowym charakterze (art. 2 ust 2 pkt c Rozporządzenia 2016/679) lub gdy odbywa się to dla potrzeb dziennikarskich, do celów wypowiedzi akademickiej, artystycznej lub literackiej (art. 85 i 17 ust 3 pkt a Rozporządzenia 2016/679 oraz art. 2 ustawy o ochronie danych osobowych z 2018 r.).

W aktualnym stanie prawnym brak jest kompleksowej regulacji prawnej obejmującej swym zakresem różne formy monitoringu, zjawisko to zostało jak to wyżej wskazane uregulowane jedynie wybiórczo w odniesieniu do kilku sfer (w obszarze działalności pracowniczej, na terenie szkół w przestrzeni publicznej gminy lub powiatu oraz na terenie nieruchomości stanowiących mienie województwa lub mienie państwowe). Istotna luka dotyczy możliwości stosowania monitoringu w obszarze stanowiące mienie prywatne osób fizycznych. W tym

¹⁶ Dz. U. z 2018 r. poz. 995.

¹⁷ Dz. U. z 2018 r. poz. 996.

¹⁸ Dz. U. z 2017 poz. 2259 ze zm.

zakresie jak się wydaje znaczenie wciąż będą miały regulacje dotyczące ochrony dóbr osobistych.

Wydaje się więc, że kwestia możliwości stosowania monitoringu wizyjnego przez podmioty prywatne np. przez osoby fizyczne, wspólnoty mieszkaniowe czy media wciąż może budzić wątpliwości. Związany z dokonywaniem wideorejestracji wymóg respektowania administracyjnoprawnych regulacji z zakresu ochrony danych osobowych nie rozwiązuje w tym zakresie wszystkich problemów¹⁹.

W tych obszarach w których brak jest szczególnej regulacji prawnej dotyczącej monitoringu wizyjnego stosować należy ogólne regulacje prawne m. in., normy prawne zawarte w Konstytucji²⁰ (art. 47, 49 i 51), Kodeksie cywilnym²¹ (m. in. zasady dotyczące ochrony dóbr osobistych art. 23 i 24) oraz regulacje rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 i ustawy o ochronie danych osobowych.

W niniejszym opracowaniu ze względu na ograniczone jego ramy, poza drobnymi wyjątkami, pominięte zostały zagadnienia związane z kwestią naruszenia ustawy o ochronie danych osobowych i rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679, które powodować może monitoring. Dalsze rozważania koncentrują się wokół zagadnienia monitoringu jako źródła naruszenia dóbr osobistych prawa cywilnego.

II. Stosowanie monitoringu wizyjnego jako przestępstwo

Analizując kwestie legalności stosowania monitoringu wizyjnego warto mieć na uwadze, że stosowanie urządzeń podsłuchowych przez osoby do tego nieuprawnione jest przestępstwem i podlega karze na podstawie art. 267 k.k., który chroni poufność informacji, prawo do dysponowania informacją z wyłączeniem innych osób, prywatność oraz bezpieczeństwo jej przekazywania. Z treści art. 267 § 1 k.k. wynika, że przestępstwem jest uzyskanie dostępu do informacji nie przeznaczonych dla danej osoby, z § 3 tej regulacji wynika, że karze podlega także osoba, która w celu uzyskania informacji, do której nie jest uprawniona, zakłada

¹⁹ Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie wprost stwierdził, że system monitoringu wizyjnego, pozwalając na identyfikację osób, jest zbiorem danych osobowych i podlega przepisom ustawy o ochronie danych osobowych, wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 9 lipca 2014 r., sygn. II SA/Wa 2393/13, Rzeczposp. PCD 2014/159/1 podobnie Wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z 11 grudnia 2014 r., sygn. C-212/13, LEX nr 1551850.

²⁰ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 02 04 1997 r. (Dz. U. poz. 483 ze sprost. i zm.)

²¹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2017 r. poz. 459 ze zm.).

lub posługuje się urządzeniem podsłuchowym, wizualnym albo innym urządzeniem lub oprogramowaniem oraz osoba, która informacje te ujawnia innej osobie. Ściganie opisanych czynów następuje na wniosek pokrzywdzonego. Przez urządzenia podsłuchowe, wizualne lub inne rozumie się na gruncie wskazanego przepisu każde urządzenie służące do rejestracji dźwięku i obrazu²². Znamiona opisanego wyżej czynu zabronionego wyczerpują już samo zakładanie lub posługiwanie się urządzeniem podsłuchowym, wizualnym lub innym urządzeniem specjalnym lub oprogramowaniem w celu nieuprawnionego uzyskania informacji. Bezprawność opisanego czynu jest uchylona, jeżeli utrwalanie obrazu lub dźwięku oraz uzyskiwanie informacji w ten sposób dokonywane jest przez organ ścigania, prokuraturę lub sąd na podstawie decyzji określonej przez obowiązujące prawo, w sposób przewidziany w odpowiednich przepisach²³. Podkreślić należy, że urządzenia podsłuchowe wykorzystywane przez policję i niektóre inne służby w toku czynności operacyjno – rozpoznawczych lub procesowych stosowane mogą być co do zasady tylko pod nadzorem i za zgodą sądu²⁴.

W ustawie o ochronie danych osobowych z 2018 r. przepisy o administracyjnych karach pieniężnych i przepisy karne związane z naruszeniem przepisów ustawy uregulowane zostały w art. od 101 do 108, przepisy te będą miały zastosowanie w przypadku niezgodnego z prawem przetwarzania danych osobowych, które będzie miało miejsce przy czynnościach rejestracji audiowizualnej.

III. Monitoring jako sposób ochrony interesu przejawiającego się w potrzebie stosowania środków ochrony osób i mienia

Zazwyczaj jako podstawę do stosowania monitoringu wizyjnego wskazuje się zasługujący na ochronę prawną interes podmiotu stosującego monitoring przejawiający się w potrzebie stosowania środków ochrony osób i mienia. W piśmiennictwie wskazano, że monitoring oddziałuje prewencyjnie przez: m. in. możliwość złapania sprawców czynów zabronionych na gorącym uczynku, odstrasza potencjalnych sprawców, którzy odczuwają większe ryzyko, że mogą

²² B. Kunicka-Michalska, *Przestępstwa przeciwko ochronie informacji i wymiarowi sprawiedliwości*. Rozdział XXX i XXXIII Kodeksu karnego. Komentarz. C.H. Beck 2000, s. 496; por. B. Kunicka-Michalska (w:) A. Wąsek (red.), *Komentarz*, t. II, s. 513, P. Kardas, *Prawnokarna ochrona informacji z perspektywy przestępstw komputerowych*, NP 2000, Nr 1, s. 67 i n.

²³ Zob. rozdz. 25 i 26 k.p.k.

²⁴ Por. P. Waszkiewicz, *Wielki Brat. Rok 2010. Systemy monitoringu wizyjnego – aspekty kryminalistyczne, kryminologiczne i prawne*, Warszawa 2011.

zostać ujęci, obecność monitoringu może skłonić także ludzi do właściwego zachowania ze strachu przed ośmieszeniem się przed obsługą kamer.²⁵ W sprawie C-212/13 Ryněš rozpatrywanej na gruncie ochrony danych osobowych Trybunał Sprawiedliwości UE stwierdził, że ochrona osób i mienia może być uznana za uzasadniony interes administratora w rozumieniu art. 7 lit. f) dyrektywy 95/46/WE oraz art. 23 ust. 1 pkt 5) ustawy o ochronie danych osobowych. Każdorazowo musi to się jednak wiązać z poszanowaniem praw i wolności osoby obserwowanej oraz wypełnianiem obowiązków ustawowych administratora danych²⁶.

IV. Dokonywanie zapisów fonicznych i wizualnych jako realizacja prawa do zbierania informacji

Rozważania prawne dotyczące stosowania monitoringu wizyjnego warto rozpocząć od tego, że kwestia legalności dokonywania rejestracji audiowizualnych była od wielu lat w obszarze zainteresowania prawa prasowego. Zagadnienie to postrzegane z perspektywy wolności działalności prasowej było przedmiotem wielu wypowiedzi zarówno sądów krajowych jak i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej jako ETPCz). Z przepisów ustawy Prawo prasowe²⁷ wynika, że fotografowanie i filmowanie określić można jako rejestrację audiowizualną lub jak wyraża to art. 14 ust 1 PrPras: „dokonywanie zapisów fonicznych i wizualnych”. Czynności tego rodzaju mogą być dokonywane na wiele różnych sposobów i w bardzo różnych celach. Problem z odpowiedziami na pytanie kiedy wolno, a kiedy nie wolno filmować i fotografować związany jest m.in. z tym, że czynności te dokonywane mogą być w bardzo różny sposób i w wielu różnych okolicznościach²⁸. W pierwszej kolejności zauważyć należy, że wideo rejestracja to proces

²⁵ Por. R. Armitage, G. Smyth, K. Pease, *Burnley CCTV evaluation*, [w:] K. Painter, N. Tilley (red.) *Surveillance of Public Space CCTV, Street Lighting and Crime Prevention*, Vol. 10 Crime Prevention Studies, Monsey 1999, s. 225-250; P. Waszkiewicz, *Wpływ systemów monitoringu wizyjnego na pracę policji* [w:] E. Gruza, T. Tomaszewski, M. Goc (red.) *Problemy Współczesnej Kryminalistyki*, Warszawa 2008/XII, s. 345.; P. Waszkiewicz, *Badania dotyczące wpływu na bezpieczeństwo i poczucie bezpieczeństwa rzeczywistych systemów monitoringu wizyjnego*, Systemy Alarmowe nr 2012/3, s. 10 i n.

²⁶ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z dnia 11 grudnia 2014 r. w sprawie C-212/13, Ryněš, ECLI:EU:C:2014:2428.

²⁷ Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. *Prawo prasowe*, (Dz. U. Nr 5 poz. 24 ze zm.).

²⁸ G. Tylec, *Rejestracja audiowizualna osób fizycznych jako ingerencja w prawo do prywatności w: Prawo prywatności jako reguła społeczeństwa informacyjnego*, red. K. Chałubińska-Jentkiewicz, K. Kakareko, J. Sobczak, Warszawa 2017, s. 132 i n.

prowadzący do zbierania i utrwalania *sui generis* informacji o rzeczywistości, która jest jej przedmiotem. Każde zdjęcie lub film może być traktowane jako źródło informacji o rzeczywistości a czynność utrwalania (fotografowanie lub filmowanie) jako proces prowadzący do zbierania tak rozumianych informacji²⁹. Tego rodzaju rozumowanie, że rejestrację audiowizualną postrzegać można jako zbieranie informacji potwierdza orzecznictwo sądowe odnoszące się do kwestii naruszenia danych osobowych. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w jednym ze swych rozstrzygnięć stwierdził, że dynamiczny rozwój technologiczny powoduje przenikanie nowoczesnej technologii w życie prywatne osób fizycznych, a kamery monitoringu wizyjnego coraz częściej towarzyszą nam w życiu codziennym. Są one na szeroką skalę wykorzystywane, rejestrują obraz w bankach, sklepach, urzędach czy na ulicach miast. Zarejestrowany w ten sposób obraz może stanowić cenne źródło informacji o osobach fizycznych, może też zostać wykorzystany w różny sposób, również niezgodnych z prawem. Wizerunek osoby fizycznej zarejestrowany przez kamery monitoringu będzie prowadził do identyfikacji takiej jednostki przez inne osoby, które je znają. W związku z tym niezbędne jest zapewnienie właściwej ochrony prawnej w tym obszarze³⁰. Z powyższych względów dokonywanie rejestracji wizualnych i audiowizualnych należy moim zdaniem w pierwszej kolejności postrzegać jako czynności prowadzące do pozyskiwania i rozpowszechniania informacji a więc jako zachowanie stanowiące realizację wolności słowa opisanej w art. 54 Konstytucji RP.

W wypadku monitoringu jako uzasadnienie wskazują się zazwyczaj działania o charakterze ochronnym lub prewencyjno-kontrolnym. Z drugiej jednak strony rejestracja audiowizualna czyli monitoring może ingerować w inne bardzo cenne wartości jakim jest m. in. prawo do prywatności. Wszelkiego rodzaju ograniczenia wolności zagwarantowanych w Konstytucji, w celu ochrony innych wartości, muszą spełniać wymogi przewidziane w art. 31 Konstytucji RP, czyli być zgodne z zasadą proporcjonalności oraz powiązane z nią nakazem stanowiącym, że nikogo nie można zmuszać do czynienia tego, czego prawo mu nie nakazuje³¹.

²⁹ Por. tamże s.134.

³⁰ Por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 9 kwietnia .2013 r., (II SA/WA 211/13, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/2497734848>); szerzej na ten temat: A. Stępień-Trela, *Obraz z kamer identyfikujący osobę fizyczna stanowi zbiór danych osobowych podlegający rejestracji w GIODO*, [w:] IAP 2015/1, s. 55.

³¹ Por. na ten temat B. Banaszak, *Ogólne wiadomości o prawach człowieka*, [w:] B. Banaszak, A. Preisner (red.), *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, Warszawa 2002, s. 18; L. Wiśniewski, *Prawo a wolność człowieka – pojęcie i konstrukcja prawna*, [w:] L. Wiśniewski (red.), *Podstawowe prawa jednostki i ich sądowa ochrona*, Warszawa 1997, s. 58; M. Augustyniak, *Pojęcie, istota oraz geneza wolności i praw człowieka*, w: M. Chmaj (red.), *Wolności i prawa człowieka w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2008, s. 11; J. Ciapała, *Wolność a uprawnienie*

Art. 31 ust. 3 Konstytucji RP stanowi, że: „Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw”. Jak wskazano w wytycznych Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych dotyczących wykorzystywania monitoringu wizyjnego w szkołach „Podmioty stosujące monitoring powinny kierować się przede wszystkim zasadą adekwatności. Przewiduje ona, że pozyskiwać można jedynie te dane, które są niezbędne dla osiągnięcia wyznaczonego z góry, zgodnego z prawem celu. Innymi słowy wymagane jest stosowanie tylko środków proporcjonalnych do celów przetwarzania danych osobowych. W przypadku monitoringu celem tym jest zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz ochrony osób i mienia, nie zaś nadzór nad efektywnością czy wydajnością wykonywanej przez pracownika pracy”³².

V. Rejestracja wizerunku osoby fizycznej jako ingerencja w prawo do prywatności

Kwestia samego sporządzania (rejestrowania) wizerunku osoby fizycznej nie jest wprost uregulowana przepisami prawa. Przyjmuje się tutaj, iż działanie takie może mieć miejsce o ile nie stanowi ono ingerencji w prawo do prywatności osoby fotografowanej lub filmowanej. W praktyce więc aby odpowiedzieć na pytanie kiedy nie wolno fotografować lub filmować osób fizycznych należy wskazać na sytuację kiedy zachowania takie będą prowadziły do naruszenia ich prawa do prywatności lub naruszały regulacje prawne dotyczące ochrony danych osobowych. Generalnie można twierdzić, że w tych wszystkich sytuacjach w których przepisy pozwalają na rozpowszechnianie wizerunku lub publikowanie informacji utrwalonych za pomocą zapisów fonicznych i wizualnych

– próba analizy porównawczej pojęć w kontekście wybranych postanowień Konstytucji RP, [w:] Humanistyczne Zeszyty Naukowe – Prawa Człowieka 2000/7, s. 77.

³² Wytyczne Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych dotyczące wykorzystywania monitoringu wizyjnego w szkołach, s. 11-12, https://giodo.gov.pl/1520272/id_art/9851/j/pl [dostęp: 12.03.2018 r.]; szerzej na temat ingerencji monitoringu wizyjnego w prawo do ochrony danych osobowych por. P. Maczyński, R. Płaszowska, *Prawo do prywatności oraz ochrona danych osobowych osób monitorowanych przez systemy monitoringu wizyjnego funkcjonujące w celu zapewniania bezpieczeństwa i porządku publicznego*, [w:] Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ 2015/3, s. 24 i n.

przyjąć należy także możliwość sporządzania rejestracji audiowizualnych. Jest sprawą oczywistą że jeśli w określonych warunkach prawo pozwala na więcej to pozwala również na mniej, jeśli dozwolone jest rozpowszechnienie lub opublikowanie wizerunku osoby w określonych okolicznościach to tym bardziej dopuszczalne jest także dokonanie rejestracji audiowizualnej tego wizerunku w celu jego dalszego upublicznienia. Mając na uwadze treść art. 81 ust 2 pkt 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych³³ można było by twierdzić, że rejestracja osoby będącej szczegółem całości (imprezy krajoobrazu itp. jest dozwolona). Generalnie takie twierdzenie jest słuszne ale raczej nie będzie ono miało zastosowania do rejestracji w ramach monitoringu wizyjnego. Pamiętać bowiem należy, że warunkiem korzystania z ogólnego wyjątku od zasady ochrony dóbr osobistych jaki wprowadza art. 81 ust 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych jest działanie w celu informacyjnym, dokumentacyjnym lub sprawozdawczym (np. relacjonowanie wykonywanych przez fotografowaną osobę funkcji zawodowych, społecznych lub politycznych lub relacjonowanie przebiegu publicznej imprezy zebrania lub wydarzenia itp.)³⁴. W mojej opinii treść art. 81 prawa autorskiego nie może być więc argumentem uzasadniającym swobodny monitoring wizyjny we wszelkich okolicznościach opisanych w ust 2 tego przepisu gdyż inny jest cel rozpowszechniania wizerunku dopuszczony wskazaną regulacją prawa autorskiego a inny cel monitoringu wizyjnego, którym zwykle jest ochrona bezpieczeństwa, osób i mienia.

Analiza dotychczasowego dorobku judykatury pozwala na poczynienie pewnych fundamentalnych zasad związanych z korzystaniem z monitoringu wizyjnego. Europejski Trybunał Praw Człowieka orzekł w sprawie *Reklos i Davourlis* przeciwko *Grecji*, dotyczącej sfotografowania noworodka. W sprawie tej ETPCz jasno sprecyzował, że jakiegokolwiek fotografowanie innych osób, niezależnie od publikacji lub rozpowszechniania zdjęć, narusza życie prywatne. Stwierdzając, że sprawa wchodzi w zakres pojęcia życia prywatnego ETPCz podkreślił, że wizerunek ujawnia niepowtarzalne właściwości człowieka i stanowi jedną z głównych cech jego osobowości. Skuteczna ochrona osoby wymaga uzyskania jej zgody

³³ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. 2017 poz. 880 tj. ze zm.).

³⁴ Por. J. Barta, R. Markiewicz [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, red. J. Barta, R. Markiewicz, Warszawa 2011, s. 523, podobny pogląd wyrażono w orzecznictwie zob. wyrok SN z dnia 27 września 2013 r., I CSK 739/12, wyrok SN z dnia 24 stycznia 2008 r., (I CSK 341/07, OSNC 2009, nr 3, poz. 45).

także w momencie fotografowania, a nie jedynie w momencie ewentualnej publikacji fotografii³⁵.

W innej sprawie Trybunał stwierdził, że fakt, że miejscem, w którym wykonano zdjęcie jest miejsce publiczne nie przemawia za dopuszczalnością nieograniczonego fotografowania. W każdym miejscu jednostka musi mieć możliwość korzystania z uprawnionego poszanowania jej życia prywatnego³⁶. W innym orzeczeniu ETPCz wskazano jednak, że „nie jest ingerencją w życie prywatne np. sfotografowanie osoby uczestniczącej w publicznym zdarzeniu, podobnie jak obowiązek posługiwania się w samochodzie pasami bezpieczeństwa oraz obowiązek ostrzyżenia włosów na krótko przez żołnierza. Sfera zakazów związanych z poszanowaniem życia prywatnego ulega ograniczeniu w stopniu, w jakim jednostka sama wystawia swoje życie prywatne na widok publiczny lub z innych, nie mniej ważnych względów”³⁷.

Powyżej przedstawione judykaty pozwalają twierdzić, że jeśli osoba znajduje się w miejscu powszechnie dostępnym np. na ulicy, na uczelni, w miejscu gdzie jej zachowanie jest dostrzegalne dla bliżej nieokreślonego, nieograniczonego kręgu osób i jednocześnie osoba taka nie znajduje się w jakiejś wyjątkowej, szczególnie dyskomfortowej, sytuacji nie ma podstaw do stwierdzenia, iż sfotografowanie lub sfilmowanie jej w tych okolicznościach stanowi ingerencję w jej prywatność i jest zabronione o ile dokonywanie rejestracji audiowizualnej takiej osoby nie jest natarczywe, częste nie przybiera postaci nękania oraz nie prowadzi do systematycznego zbierania i magazynowania informacji na temat tej konkretnej osoby (inwigilacja). Przyjęcie innych założeń w zasadzie uniemożliwiłoby używanie aparatów fotograficznych i kamer w miejscach publicznych.

Powyżej zaprezentowane stanowisko pozostaje w zgodzie z orzecznictwem ETPCz. W wyroku z dnia 2 września 2010 r. skarga nr 35623/05 Trybunał stwierdził, że prowadzony za pomocą środków technicznych monitoring samej przestrzeni publicznej (na przykład nadzór wykonywany przez pracownika ochrony przy pomocy telewizji przemysłowej) nie będzie powodował ingerencji w sferę prywatności jeśli zebrane materiały nie będą segregowane pod kątem zbierania informacji na temat konkretnej osoby lub osób i jako takie nie będą systematyczne i stale zapisywane i przetwarzane. Dla ustalenia ewentualnego

³⁵ *Reklos i Davourlis przeciwko Grecji*, cytując za I. Roagna, *Ochrona prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego w Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka*, Strasburg 2012, s.18.

³⁶ Orzeczenie ETPCz z 16.4.2009 r. w sprawie *Egeland i Hanseid przeciwko Norwegii*, skarga Nr 34438/04.

³⁷ Decyzja X. przeciwko *Islandia* z 18.5.1976 r., skarga Nr 6825/74, DR 5/86.

naruszenia dóbr osobistych znaczenie ma także to, czy stworzona kompilacja danych dotycząca konkretnej osoby została wykorzystana lub opublikowana w sposób lub w stopniu wykraczającym poza stopień normalnie przewidywalny. Trybunał uznał, iż systematyczne zbieranie i przechowywanie danych dotyczących konkretnych osób nawet przy braku wykorzystywania metod niejawniej inwigilacji w tym zakresie, stanowi ingerencję w życie prywatne tych osób.

Gdy osoba znajduje się poza miejscami powszechnie dostępnymi dla nieograniczonego kręgu osób na przykład w domu, w niedostępnym dla interesantów gabinecie w pracy itp., ma prawo domagać się aby nie była obserwowana bez swej wiedzy i zgody. Z prawa do prywatności wywodzi się powszechnie akceptowany zakaz podglądania osób.

VI. Przestanki dopuszczalności ukrytego monitoringu wizyjnego

Z analizy orzecznictwa sądowego wynika także to, że ocena legalności stosowania monitoringu wizyjnego powinna być różnicowana w zależności od tego czy jest on jawny (istnieją informacje o umieszczonych kamerach) czy też jest on prowadzony z ukrycia. Kwestia filmowania z ukrycia była analizowana w orzecznictwie ETPCz i dotyczyła filmowania pracownika przez pracodawcę. Sprawa w której doszło do rejestracji audiowizualnej pracownika, kamerą wideo z ukrycia, bez wiedzy pracownika była rozpatrywana przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości w Strasburgu i zakończona wyrokiem z dnia 5 października 2010 r. skarga nr 420/07. W uzasadnieniu do tego orzeczenia wskazano, że niejawnie filmowanie pracownika w miejscu pracy bez jego wiedzy musi zostać uznane, jako poważna ingerencja w życie prywatne pracownika. Trybunał zauważył, że tego rodzaju ingerencja skutkuje powstaniem dokumentacji filmowej, która gdy jest dalej reprodukowana i wykorzystywana może stanowić naruszenie prawa do prywatności i prawa do wizerunku. Trybunał uznał, że pracodawca mógł zarządzić kontrolowanie pracownika w miejscu pracy przy pomocy nagrywania kamerą wideo z ukrycia jedynie wówczas, gdy zachodziło wcześniejsze uzasadnione podejrzenie, iż pracownik popełnił przestępstwo, a kontrola taka była proporcjonalna do celu, którym była chęć ujawnienia sprawcy przestępstwa. Na tle analizowanej sprawy ustalono, że remanent przeprowadzony w dziale napojów gdzie pracowała nagrywana na kamerę wideo osoba nie mógł, ujawnić przyczyny niedoborów. Uznano, że kontrola przełożonych lub współpracowników lub jawna kontrola wideo nie dawały tych samych perspektyw wykrycia sprawcy kradzieży

co monitoring wizyjny z ukrycia. Zastrzec należy więc, że w analizowanej przez Trybunał sprawie monitoring wideo pracownika został wprowadzony dopiero po zaobserwowaniu strat oraz po ujawnieniu nieprawidłowości w rozliczeniach, co rodziło podejrzenie kradzieży przez któregoś z pracowników. Filmowanie z ukrycia pracownika w tych okolicznościach zostało uznane przez Trybunał za dozwolone tym bardziej, że środek ten był ograniczony przestrzennie, nie rozciągał się na całe miejsce pracy pracownika w supermarkecie ani nawet na cały dział napojów, lecz obejmował jedynie kasę, kasjera oraz miejsca bezpośrednio otaczające stanowisko pracy kasjera.

VII. Filmowanie z ukrycia jako zagwarantowana prawnie wolność środków społecznego przekazu

Użycie przez dziennikarzy ukrytej kamery jako metody zbierania informacji jest co do zasady zakazane, jednakże nie jest to zakaz absolutny, w orzecznictwie ETPCz stwierdzono, że stosowanie ukrytej kamery przez dziennikarzy jako wyjątku od ogólnej reguły może mieć miejsce gdy przemawia za tym uzasadniony interes publiczny, a niezbędnych informacji w inny sposób nie da się uzyskać, podkreślono, że korzystanie z ukrytej kamery zobowiązuje dziennikarzy do zastosowania technik „animizujących” przedstawianą osobę³⁸. W sprawie *Haldimann i inni przeciwko Szwajcarii*³⁹ ETPCz stwierdził, że w Szwajcarii użycie ukrytej kamery nie jest zabronione, lecz uzależnione od wymogu, by rejestracja służyła „kluczowemu interesowi publicznemu” i by informacji nie można było uzyskać w inny sposób. Dopuszcza się posługiwanie ukrytą kamerą lub ukrytym mikrofonem w imię wyższego interesu publicznego, gdy uzyskanie ważnej informacji w inny sposób jest niemożliwe. Dziennikarstwo śledcze służące demaskowaniu nadużyć władzy, oszustw, korupcji, przestępstw i zbrodni - poprzez uzyskanie dowodów winy, w żadnym przypadku nie może służyć jakimkolwiek interesom osób czy grup⁴⁰. Niejawne metody zbierania informacji, powinny być rozpatrywane m. in. w kontekście zasad etycznych, które obowiązują w pracy dziennikarzy, a spisanych w kodeksach etyki dziennikarskiej oraz podstawowych

³⁸ J. Sieńczyło-Chlabczyk, *Stosowanie przez dziennikarzy „podstępnych” metod zbierania informacji oraz ukrytej kamery na tle konfliktu: wolność prasy a ochrona prywatności* [w:] Między Klio a Themis. Księga dedykowana Profesorowi Jackowi Sobczakowi, Warszawa-Poznań 2016, s. 834.

³⁹ Wyrok ETPC z dnia 24 lutego 2015 r. w sprawie *Haldimann i inni przeciwko Szwajcarii*, (skarga Nr 21830/09).

⁴⁰ E. Kowalewska-Borys, *Prawnokarne aspekty śledztwa dziennikarskiego*, Białystok 2016, s. 38.

wartości, którymi kierują się akty deontologii zawodowej prawdy, rzetelności, uczciwości, niezależności, obiektywności, wolności oraz odpowiedzialności dziennikarskiej, a także minimalizowania szkód i przykrości⁴¹.

W piśmiennictwie zauważa się, że im bardziej prywatny lub intymny charakter posiada publikowana informacja, tym ważniejsze względy związane z interesem publicznym muszą przemawiać za dopuszczalnością jej publikacji. Zasady te jak się wydaje odnieść należy także do kwestii fotografowania i filmowania przez dziennikarzy z ukrycia. Kwestia filmowania z ukrycia w orzecznictwie ETPCz pojawia się także w kontekście badania legalności tzw. prowokacji dziennikarskich⁴².

Przy ocenie legalności stosowania monitoringu wizyjnego z ukrycia warto odwołać się do standardów wypracowanych przez ETPCz a dotyczących rejestracji wizualnej z ukrycia przez dziennikarzy. Moim zdaniem należy postawić tezę, że skoro dziennikarze uprawnieni są do rejestracji wizualnej z ukrycia jedynie wyjątkowo, w szczególnie uzasadnionych interesem społecznych sytuacjach i czyniąc to zobowiązali się spełniać tu określone standardy to tym bardziej wymagać należy tego od przeciętnego obywatela (lub np. wspólnoty mieszkaniowej), która chce dokonywać rejestracji wideo dla ochrony swych prywatnych interesów. Stwierdzić można zatem, że stosowanie kamer powinno być dopuszczalne tylko wtedy gdy jest to uzasadnione ochroną jakichś istotnych wartości oraz ich zastosowanie (ingerencja w sferę dóbr osobistych, którą powoduje ich zastosowanie) pozostaje w proporcji proporcjonalnie do celu, który ma być osiągnięty. Co ważne, wprowadzenie monitoringu powinno się odbyć tylko w takiej sytuacji, kiedy nie jest możliwe osiągnięcie zamierzonego celu za pomocą innych środków, które w mniejszym stopniu ingerować będą w prywatność. W praktyce najczęściej zastrzeżeń budzi permanentny monitoring prewencyjny. Przeciwnicy jego stosowania twierdzą, że taki monitoring jest niedopuszczalny, gdyż jest nieadekwatny w stosunku do zagrożeń, jest bowiem realizowany bez względu na to czy istnieje czy też nie uzasadniony stan zagrożenia. Nie budzi natomiast takich zastrzeżeń monitoring stosowany w odpowiedzi na jakiś incydent, np. powtarzające się kradzieże, wyciek informacji, itp.

⁴¹ M. Palczewski, *Prowokacja dziennikarska. Definicja - aspekty prawne i etyczne – typologia*, [w:] *Studia Medioznawcze* 2008/2(33), s. 82.

⁴² Por. J. Sieńczyło-Chlabcz, *Stosowanie przez dziennikarzy „podstępnych” metod zbierania informacji oraz ukrytej kamery na tle konfliktu: wolność prasy a ochrona prywatności* [w:] *Między Klio a Themis. Księga dedykowana Profesorowi Jackowi Sobczakowi*, Warszawa-Poznań 2016, s. 822 i n. oraz I. C. Kamiński, *Prowokacja dziennikarska a Europejska Konwencja Praw Człowieka* [w:] *Między Klio a Themis. Księga dedykowana Profesorowi Jackowi Sobczakowi*, Warszawa-Poznań 2016, s. 506 i n.

VIII. Zgodność z prawem uchwał wspólnot mieszkaniowych w sprawie instalacji monitoringu wizyjnego oraz możliwość ich zaskarżenia

W polskim orzecznictwie sądowym pojawiły się sprawy, które dotyczyły kwestii legalności instalacji monitoringu wizyjnego przez wspólnoty mieszkaniowe oraz kwestii dopuszczalności skutecznego zaskarżenia tego rodzaju uchwał. Sąd Apelacyjny w Warszawie⁴³, stwierdził, że nagrania z monitoringu wizyjnego nie stanowią zbioru danych osobowych, a sam monitoring we wspólnocie mieszkaniowej (wprowadzony wiążącą uchwałą właścicieli) nie narusza dóbr osobistych jej członków. To rozstrzygnięcie sądowe przywoływane jest jako argument świadczący o prawnej dopuszczalności funkcjonowania monitoringu wizyjnego na terenie wspólnot mieszkaniowych. We wskazanym rozstrzygnięciu sąd przyjął założenie, że w sytuacji gdy dana osoba wyraziła zgodę na wprowadzenie monitoringu we wspólnocie mieszkaniowej (choćby dorozumianą tj. poprzez niezaskarżenie uchwały właścicieli w tym zakresie), traci późniejszą możliwość podnoszenia zarzutu dotyczącego naruszenia jej dóbr osobistych przez funkcjonujący w budynku w którym mieszka monitoring wizyjny.

Kwestia możliwości zaskarżenia tego rodzaju uchwał o wprowadzeniu monitoringu wizyjnego została przeanalizowana w uzasadnieniu Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 23 maja 2016 r.⁴⁴. W rozstrzygnięciu tym stwierdzono, że dopuszczalność zaskarżenia przedmiotowych uchwał należy rozpatrywać w świetle art. 25 ust. 1 ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali⁴⁵. W uzasadnieniu tego orzeczenia wskazano, że art. 25 ustawy o własności lokali nie rozstrzyga wprost, czy normuje on powództwo o uchylenie, unieważnienie, czy też stwierdzenie nieważności uchwały wspólnoty mieszkaniowej, a w doktrynie występuje rozbieżność stanowisk w tej kwestii. W judykaturze dominuje pogląd, że powództwo to, co do zasady, zmierza do uchylenia uchwały i tylko w wypadkach szczególnego rażącego naruszenia prawa każdemu, kto ma w tym interes prawny przysługuje roszczenie o stwierdzenie bezwzględnej nieważności uchwały na podstawie art. 58 k.c. Doktryna jest podzielona w przedmiocie dopuszczalności powództw opartych na podstawie art. 58 kc. Przekonywujące

⁴³ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 5 lipca 2012 r., (I ACa 4/12, http://orzeczenia.waw.sa.gov.pl/content/sN/15450000000503_I_ACa_000004_2012_Uz_2012-07-05_001) [dostęp 14.03.2008 r.].

⁴⁴ Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 23 maja 2016 r., (XXV C 1838/15, http://orzeczenia.warszawa.so.gov.pl/content/sN/154505000007503_XXV_C_001838_2015_Uz_2016-06-08_001) [dostęp 14.03.2008 r.].

⁴⁵ Dz. U. z 2000 r. Nr 80, poz. 903 ze zm.

jednak zdaje się stanowisko, iż w skrajnych przypadkach niezaskarżone uchwały, które w sposób rażąco naruszają prawo, mogą być eliminowane z obrotu w tym trybie m. in. gdy to naruszenie prawa dotyczy przepisów zapewniających obronę interesów osób trzecich lub interesu publicznego. W rozpatrywanej sprawie sąd uznał, że nieuzasadnione jest twierdzenie powodów, że podjęcie uchwały w przedmiocie instalacji monitoringu wizyjnego i jej wykonanie przez wspólnotę rażąco narusza prawo do wizerunku. Sąd uznał, że z faktu, iż monitoring służy rejestrowaniu otoczenia, a przez to i wizerunku innych osób nie można wyprowadzić wniosku o niezgodności uchwały z prawem. W rozpatrywanej sprawie brak było ponadto okoliczności by uznać, że instalacja kamer przemysłowych w miejscu publicznie dostępnym ingerowała w prawa innych osób lub wykorzystywana były w celu sprzecznym z celem montażu monitoringu. W treści uzasadnienia zastrzeżono jednak, że zarejestrowany przez monitoring obraz z otoczenia klatek schodowych winien być przechowany w sposób uniemożliwiający do niego dostęp osób trzecich i po pewnym czasie niszczony, wydawany wyłącznie na żądanie powołanych do tego organów np. Policji. Sąd stwierdził, że o naruszeniu prawa do zachowania w tajemnicy wizerunku można by było mówić, w sytuacji udostępnienia nagrania z kamer innym podmiotom, poza uprawnionymi do tego organami.

W sprawie z 5 lipca 2012 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie⁴⁶ rozpatrywał powództwo jednego z mieszkańców wspólnoty mieszkaniowej, który wniósł o to aby sąd nakazał zdemontowanie systemu monitoringu. W sprawie tej doszło do oddalenia powództwa, w uzasadnieniu stwierdzono, że przedmiotem monitoringu nie jest osoba powoda lecz „określone miejsca należące do pozwanej wspólnoty w celu umożliwienia wykrycia niepożądanych zdarzeń na terenie wspólnoty i podjęcia odpowiednich działań prewencyjnych lub interwencyjnych (...). Jeśli powód zostanie sfilmowany w danym miejscu, to tylko dlatego, że tam się znalazł a nie dlatego, że to właśnie on miał zostać sfilmowany. Identyfikacja osoby sfilmowanej jest celem wtórnym i to tylko wtedy, gdy jest to niezbędne do podjęcia działań dochodzeniowo-śledczych. (...)”. Sąd uznał, że skoro powód miał świadomość istnienia monitoringu, posiada wiedzę na temat miejsc objętych takim systemem, nie zaskarżył uchwały wspólnoty o zainstalowaniu monitoringu to wyraził zgodę na jego istnie i w związku z tym nie może skutecznie podnosić, że ma miejsce jego bezprawne naruszenie prywatności. W opisywanej sprawie sądy obu instancji były zgodne co do tego, że funkcjonujący na podstawie

⁴⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 5 lipca 2012 r.

uchwały mieszkańców wspólnoty mieszkaniowej monitoring, o którym mieszkańcy wiedzą nie jest bezprawny.

W kontekście rozpatrywanych spraw warto dodać, że zagrożenie ewentualnego naruszenia dóbr osobistych przez monitoring może być także w pewnych sytuacjach traktowane jako działanie w ramach kontratytu uzasadnionego interesu społecznego⁴⁷ prowadzącego do wyłączenia bezprawności naruszenia dóbr osobistych. W oparciu o tę przesłankę „uzasadnionego interesu społecznego” można argumentować, iż wprowadzenie monitoringu wizyjnego, służącego zapewnieniu bezpieczeństwa osób i mienia na terenie wspólnoty mieszkaniowej, może wyłączać bezprawność naruszenia dóbr osobistych poszczególnych właścicieli.

IX. Monitoring prywatnej nieruchomości stosowany przez osoby fizyczne

Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 11 grudnia 2014 r. wyznaczył prawne ramy monitoringu prywatnego i choć sprawa analizowana była z perspektywy ochrony danych osobowych to argumenty podniesione w uzasadnieniu tego werdyktu mają znaczenie także z punktu widzenia oceny naruszenia dóbr osobistych. Wskazana sprawa dotyczyła obywatela Czech Františka Ryneša, który korzystał z zainstalowanego przez siebie systemu kamer obejmujących oprócz wejście do jego domu także fragment drogi publicznej. Dzięki zainstalowanym kamerom udało się zidentyfikować dwóch sprawców włamania do domu pana Ryneša, a nagrania stanowiły dowód w sprawie. Jeden ze sprawców włamania zażądał od czeskiego urzędu do spraw ochrony danych osobowych weryfikacji legalności monitoringu. W sprawie tej Trybunał Europejski orzekł, że dokonywanie stałej wideo rejestracji poza prywatną sferą osoby dokonującej tej czynności (w tym na drodze publicznej i sąsiadującej posesji) wykracza poza zakres przetwarzania o czysto osobistym lub domowym charakterze. Na kanwie tego wyroku przyjmuje się, że dopóki monitoringiem objęta jest prywatna

⁴⁷ W uzasadnieniu jednego z judykatów Sąd Najwyższy wskazał, że „Do okoliczności wyłączających bezprawność naruszenia dóbr osobistych na ogół zalicza się: 1) działanie w ramach porządku prawnego, tj. działanie dozwolone przez obowiązujące przepisy prawa, 2) wykazywanie prawa podmiotowego, 3) zgodę pokrzywdzonego (ale z zastrzeżeniem uchylenia jej skuteczności w niektórych przypadkach) oraz 4) działania w ochronie uzasadnionego interesu”, por. wyrok SN z dnia 30 09 2008 r. (II CSK 144/08), - <https://www.saos.org.pl/judgments/88797> [dostęp: 27.03.2018 r.].

nieruchomość wideo rejestracja jest zgodna z prawem. Gdy jednak oko kamery sięga poza ten obszar użycie monitoringu może być uznane za bezprawne.

Podobne sprawy rozpatrywane były także przez polskie sądy. W wyroku z dnia 28 maja 2014 roku Sąd Apelacyjny w Krakowie⁴⁸ orzekł, że instalacja monitoringu na własnej nieruchomości stanowi wykonywanie własnych praw podmiotowych, które są jednak ograniczone przez prawo do prywatności przynależne innym osobom. Sąd podkreślił, że samo utrwalanie wizerunku osoby bez jej zgody stanowi naruszenie na płaszczyźnie art. 23 i 24 Kodeksu cywilnego statuujących ochronę dóbr osobistych człowieka a zainstalowane kamery rejestrujące wizerunki powodów oraz odwiedzających ich gości, a także ich aktywność stanowi ingerencje w ich życie prywatne. W tego typu sytuacji zdaniem sądu ingerencja w prawo do prywatności polega na ciągłym przebywaniu „w oku kamery”, mimowolnym pojawianiu się w „prywatnej telewizji”, ze świadomością, że ktoś to na bieżąco ogląda i utrwała. Taka sytuacja utrudniała lub wręcz uniemożliwiała nieskrępowane i swobodne spędzanie czasu w ogrodzie, przebywanie w nieformalnych strojach, krępowała wszelką naturalność i spontaniczność, z istoty rzeczy wiążącą się z prywatnym spędzaniem czasu na terenie, nie mającym charakteru miejsca publicznego. Podobne orzeczenia zapadały m.in. w sprawie o sygn. I C 331/15 rozpoznawanej przez Sąd Okręgowy w Słupsku oraz w sprawie o sygn. I C 1984/14 rozpoznawanej przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu, który uznał, że nawet brak pewności, czy zainstalowana kamera jest prawdziwą kamerą, czy jedynie atrapą, powoduje naruszenie prawa do niezaburzonego stanu spokoju psychicznego i emocjonalnego w miejscu zamieszkania.

Z powołanego wyżej orzecznictwa wynika, że prawo podjęcia działań zmierzających do zwiększenia bezpieczeństwa kończy się tam, gdzie zaczyna się prawo do prywatności innych osób. Kamery monitoringu nie mogą więc rejestrować aktywności osób trzecich w sposób powodujący ich skrepowanie oraz naruszający ich prawo do prywatności.

Wskazane rozstrzygnięcia świadczą o tym, że sądy były zgodne co do tego, że rejestrowanie wizerunków sąsiadów oraz życia prywatnego toczącego się na pobliskich posesjach, powoduje u nagrywanych osób niepewność i skrepowanie, które należy traktować jako naruszenie dóbr osobistych.

W innej sprawie jednak rozpatrywanej przez Sąd Okręgowy w Gdańsku, dotyczącej użycia monitoringu zamontowanego nad drzwiami mieszkania w bloku

⁴⁸ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 maja 2014 r. (I ACa 184/14, - [http://orzeczenia.krakow.sa.gov.pl/details/\\$N/15200000000503_I_ACa_000184_2014_Uz_2014-05-28_001](http://orzeczenia.krakow.sa.gov.pl/details/$N/15200000000503_I_ACa_000184_2014_Uz_2014-05-28_001)) [dostęp 14.03.2018].

i filmowania obszaru fragmentu powszechnie dostępnej klatki schodowej uznano jego legalność⁴⁹. Stan faktyczny tej sprawy sprowadzał się do tego, że pozwani zamontowali kamery nad wejściem do swojego mieszkania oraz na ścianie budynku, w którym mieszkali. Kamery swoim zasięgiem obejmowały: pierwsza z kamer - drogę publiczną, parking samochodowy, na którym parkują samochody pozwanych i inne pojazdy oraz niewielki obszar działki sąsiedniej, a druga kamera - teren kilku metrów przy wejściu do lokalu. Pozwani argumentowali, że zamontowali monitoring aby zapobiec uszkodzeniom mienia, niepokojeniu poprzez stukanie do drzwi i okien oraz kopaniu piłą w drzwi. Ich sąsiedzi wystąpili z powództwem do sądu o m.in. nakazanie usunięcia kamer, zniszczenia nagrań oraz wypłaty 8 tys zł zadośćuczynienia. W powyższych okolicznościach Sąd Okręgowy w Gdańsku uznał, że nie można mówić o naruszeniu dobra osobistego powodów. W sprawie tej stwierdzono, że nie można mówić o naruszeniu dóbr osobistych sąsiadów w sytuacji, w której kamery jedynie odnotowują fakt przechodzenia koło lokalu pozwanych czy też przebywania na parkingu samochodowym. Kamery nie rejestrują obrazu terenu, z którego korzystają wyłącznie powodowie; przeciwnie monitorowany jest teren, który służy przede wszystkim pozwany i przez nich zgodnie z ustaleniami jest wykorzystywany. Dodatkowo sąd zauważył też, że nagrania z kamer nie są nigdzie publikowane ani przekazywane osobom trzecim, a po kilku miesiącach są usuwane. Nie sposób przyjąć za wiarygodne, że pozwani spędzają czas oglądając przez kilka godzin statyczny obraz z kamery w sytuacji, w której nie ma żadnych powodów, aby to nagranie oglądać. W tej sytuacji sąd uznał, że trudno uznać, że doszło do naruszenia prawa do prywatności czy też wizerunku powodów.

X. Podsumowanie

Z przedstawionej analizy wynika, że problem stosowania monitoringu znacznie wykracza poza regulację aktów prawnych dotyczących administracyjnoprawnego aspektu ochrony danych osobowych oraz obejmuje on znacznie szerszy obszar niż wprowadzone do polskiego porządku prawnego w dniu 25 maja 2018 r. uregulowania dotyczące kwestii związanych ze stosowaniem monitoringu w obszarze działalności pracowniczej, na terenie szkół w przestrzeni publicznej gminy lub

⁴⁹ Wyrok Sądu Okręgowego w Gdańsku z 9 lutego 2017 r. (*I C 31/15*, [http://orzeczenia.gdansk.so.gov.pl/details/\\$N/151015000000503_I_C_000031_2015_Uz_2017-02-09_001](http://orzeczenia.gdansk.so.gov.pl/details/$N/151015000000503_I_C_000031_2015_Uz_2017-02-09_001)) [dostęp: 13.03.2018].

powiatu oraz na terenie nieruchomości stanowiących mienie województwa lub mienie państwowe.

Dokonane w związku z rejestracją audiowizualną naruszenie przepisów dotyczących ochrony danych osobowych będzie mogło być z pewnością interpretowane jako przejaw bezprawności naruszenia dobra osobistego w świetle art. 24 kc. Z drugiej jednak strony pamiętać należy, że dopełnienie obowiązków administracyjnoprawnych związanych z kwestią ochrony danych osobowych wcale nie gwarantuje tego, że monitoring nie będzie stanowił naruszenia innych niż dane osobowe dóbr osobistych jak m. in. prawo do prywatności, intymność, mir domowy, dobre imię, tajemnica korespondencji, prawo do wizerunku.

Wydaje się, że w obszarze nie objętym regulacją ustawy o ochronie danych osobowych z 2018 r. oraz rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 to jest m. in w zakresie gdy przetwarzanie danych osobowych dokonywane jest przez osobę fizyczną w ramach czynności o czysto osobistym lub domowym charakterze lub gdy odbywa się to dla potrzeb dziennikarskich, do celów wypowiedzi akademickiej, artystycznej lub literackiej stosowanie monitoringu wizyjnego aby było legalne musi być usprawiedliwione potrzebą ochrony określonych dóbr prawnych. Stosowany monitoring wizyjny, powinien być transparentny co oznacza, że znane muszą być zasady i zakres kontroli dokonywany w ten sposób. Co do zasady osoby objęte monitoringiem powinny być o nim w zrozumiały sposób poinformowane, ponadto monitoring powinien być proporcjonalny, co oznacza, że jego celu nie dałoby się osiągnąć w mniej dolegliwy sposób. Monitoring stosowany z ukrycia może być uznany za dopuszczalny jedynie wyjątkowo gdy jest jedynym środkiem ochrony istotnych dóbr prawnych, których nie można ochronić w inny mniej dolegliwy sposób.

Bibliografia

Literatura:

- Armitage R., G. Smyth, K. Pease, *Burnley CCTV evaluation*, [w:] K. Painter, N. Tilley (red.) *Surveillance of Public Space CCTV, Street Lighting and Crime Prevention*, Vol. 10 Crime Prevention Studies, Monsey 1999,
- Augustyniak M., *Pojęcie, istota oraz geneza wolności i praw człowieka*, [w:] M. Chmaj (red.), *Wolności i prawa człowieka w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2008,
- Banaszak B., *Ogólne wiadomości o prawach człowieka*, [w:] B. Banaszak, A. Preisner (red.), *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, Warszawa 2002,
- Barta J., R. Markiewicz [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, red. J. Barta, R. Markiewicz, Warszawa 2001;

- Ciapała J., *Wolność a uprawnienie – próba analizy porównawczej pojęć w kontekście wybranych postanowień Konstytucji RP*, [w:] *Humanistyczne Zeszyty Naukowe – Prawa Człowieka* 2000/7.
- Kałużny P., *Telewizyjne systemy dozorowe*, Warszawa 2008,
- Kamiński I. C., *Prowokacja dziennikarska a Europejska Konwencja Praw Człowieka* [w:] *Między Klio a Themis. Księga dedykowana Profesorowi Jackowi Sobczakowi*, Warszawa-Poznań 2016
- Kardas P., *Prawnokarna ochrona informacji z perspektywy przestępstw komputerowych*, [w:] *NP* 2000/1
- Kister Ł., *Prawne aspekty dopuszczalności monitoringu wizyjnego – ochrona wizerunku osób*, „*Ochrona Mienia i Informacji* 2010/6,
- Kowalewska-Borys E., *Prawnokarne aspekty śledztwa dziennikarskiego*, Białystok 2016,
- Kunicka-Michalska B. [w:] A. Wąsek (red.), *Komentarz. Kodeks karny. Część szczególna. t. II*, Warszawa 2004
- Kunicka-Michalska B., *Przestępstwa przeciwko ochronie informacji i wymiarowi sprawiedliwości. Rozdział XXX i XXXIII Kodeksu karnego. Komentarz*. C.H. Beck 2000,
- Maczyński P., R. Płaszowska, *Prawo do prywatności oraz ochrona danych osobowych osób monitorowanych przez systemy monitoringu wizyjnego funkcjonujące w celu zapewniania bezpieczeństwa i porządku publicznego*, [w:] *Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ* 2015/3,
- Makosz A., *Informacje z ulicznych kamer poza kontrolą*, [w:] „*Dziennik Gazeta Prawna*” z 11.06.2010 r
- Malinowski T., *Aspekty prawne a prawa dziecka w świetle zastosowania systemów monitoringu wizyjnego*, [w:] *Zabezpieczenia* 2011/4,
- Ordysińska M., *Aspekty prawne funkcjonowania systemów monitoringu wizyjnego w Polsce. Cz. II. Konsekwencje prawne funkcjonowania systemów monitoringu*, [w:] *Systemy Alarmowe* 2006/5,
- Palczewski M., *Prowokacja dziennikarska. Definicja - aspekty prawne i etyczne – typologia*, [w:] *Studia Medioznawcze* 2008/2(33),
- Sieńczyło-Chlabicz J., *Stosowanie przez dziennikarzy „podstępnych” metod zbierania informacji oraz ukrytej kamery na tle konfliktu: wolność prasy a ochrona prywatności* [w:] *Między Klio a Themis. Księga dedykowana Profesorowi Jackowi Sobczakowi*, Warszawa-Poznań 2016
- Stępień-Trela A., *Obraz z kamer identyfikujący osobę fizyczna stanowi zbiór danych osobowych podlegający rejestracji w GIODO*, [w:] *IAP* nr 2015/1.,
- Tomaszewski T., Goc M. (red.) *Problemy Współczesnej Kryminalistyki*, t. XII, Warszawa 2008

- Tylec G., *Rejestracja audiowizualna osób fizycznych jako ingerencja w prawo do prywatności w: Prawo prywatności jako reguła społeczeństwa informacyjnego*, (red.) K. Chałubińska-Jentkiewicz, K. Kakareko, J. Sobczak, Warszawa 2017,
- Wallace E. i C. Diffley, *Ergonomia Centrum Nadzoru systemu CCTV*, *Make it Work*, Akademia Monitoringu Wizyjnego, Gliwice, 2005,
- Waszkiewicz P. *Wielki Brat Rok 2010. Systemy monitoringu wizyjnego - aspekty kryminalistyczne, kryminologiczne i prawne*, Wolters Kluwer, Warszawa 2011,
- Wiśniewski L., *Prawo a wolność człowieka – pojęcie i konstrukcja prawna*, w: L. Wiśniewski (red.), *Podstawowe prawa jednostki i ich sądowa ochrona*, Warszawa 1997,

Netografia:

- Wytyczne Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych dotyczące wykorzystywania monitoringu wizyjnego w szkołach , s. 11-12, https://giodo.gov.pl/1520272/id_art/9851/j/pl - [dostęp 15.01.2018]
- Słownik Języka polskiego PWN, <https://sjp.pwn.pl/sjp/monitoring;2568296.html>, [dostęp: 9 02 2018 r.].

Streszczenie

W Polsce w wyniku implementacji rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 doszło do wprowadzenia regulacji prawnych dotyczących monitoringu w wybranych sferach życia. Brak jest wciąż ogólnej regulacji prawnej odnoszącej się do możliwości stosowania monitoringu wizyjnego przez podmioty prywatne np. przez osoby fizyczne lub wspólnoty mieszkaniowe. Wobec braku kompleksowej regulacji prawnej dotyczącej monitoringu wizyjnego stosować należy w powyższym zakresie ogólne regulacje prawne w tym m. in. zasady ochrony dóbr osobistych oraz danych osobowych. W artykule przeanalizowane zostały prawne ramy umożliwiające funkcjonowanie monitoringu wizyjnego z perspektywy naruszenia dóbr osobistych. W artykule omówione zostały m. in. zagadnienia związane z odpowiedzialnością karną za stosowanie nielegalnego monitoringu, monitoring jako sposób ochrony osób i mienia, kwestia legalności dokonywania zapisów fonicznych i wizualnych, naruszenie prawa do prywatności przez monitoring oraz przesłanki dopuszczalności stosowania monitoringu wizyjnego z ukrycia m. in. możliwość instalacji monitoringu we wspólnotach mieszkaniowych, oraz na terenie prywatnej nieruchomości.

SŁOWA KLUCZOWE: monitoring wizyjny, wideo, filmowanie, dobra osobiste, prawo do prywatności

Summary

In Poland, as a result of the implementation of Regulation of the European Parliament and of the Council (EU) 2016/679, legal regulations concerning monitoring in selected spheres of life have been introduced. There is still no general legal regulation regarding

the possibility of using video surveillance by private entities, eg by individuals or housing communities. The article analyzes the law regarding the functioning of video monitoring from the perspective of violation of personal rights. The article discusses, among others problems related to: criminal liability for illegal monitoring, monitoring as a way to protect people and property, problems concerning video recording and violation of the right to privacy, prerequisites for using hiding video monitoring, ability to install monitoring in housing communities, and in the private property.

KEY WORDS: video monitoring, video, filming, moral rights, the right to privacy

Autor

dr hab. nauk prawnych, prof. KUL, Instytut Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej KUL
Jana Pawła II.